

Список використаних джерел:

1. Кримінальне право України. Загальна частина / за редакцією професорів М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. Київ : Юрінком Інтер. Право, 2001.
2. Коржанський Н.И. Предмет преступления (понятия, виды и значения для квалификации) : учебное пособие. Волгоград : Высшая следственная школа МВД СССР, 1976. 56 с.
3. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. Харьков : Выща шк. Изд-во при ХГУ, 1988. 198 с.
4. Кримінальне право України. Заг. част : підруч. для студ. юрид. вузів і фак. / за ред. П.С. Матишевського та ін. Київ : Юрінком Інтер, 1997. С. 124–133.
5. Панов М.М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ; платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків : монографія / наук. ред. В.І. Борисов. Харків : Право, 2009. 184 с.
6. Лашук Є.Ф. Предмет злочину в кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2005.
7. Никифоров Б.С. Объект преступления по советскому уголовному праву. Москва : Госюриздат, 1960. 229 с.
8. Вітко О.Ю. Поняття предмета злочину як елемента складу злочину *Юридична наука*. 2013. № 11.
9. Словник української мови / редакційна колегія : І.К. Білодід, А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, П.Й. Горещький, Л.Л. Гумецька. Київ : Наукова думка, 1971. Т. 2: Г – Ж / ред. тому П.П. Дощенко, Л.А. Юрчук. 550 с.
10. Матвійчук В.К. Кримінально-правова охорона навколишнього природного середовища (кримінально-правове та кримінологічне дослідження) : монографія. Київ : Азимут-Україна, 2005. 464 с.

УДК 343.3/.7

DOI https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.6-2.37

ПЛОТНІКОВА А.В.

**ДЕЯКІ ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ВРАХУВАННЯ
СУДОВИХ РІШЕНЬ У КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВАХ ПРИ РОЗГЛЯДІ
СУДАМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СПРАВ**

**SOME PRACTICAL ASPECTS OF ACCOUNTING JUDICIAL DECISIONS
IN CRIMINAL CASES WHEN COURTS CONSIDER ADMINISTRATIVE CASES**

Статтю присвячено практичним аспектам урахування судових рішень у кримінальних справах під час розгляду судами адміністративних справ.

Розгляд зазначеного питання проводиться із практичного погляду. А саме: з'ясується, чи завжди доцільно та необхідно враховувати, яким саме чином, судові рішення у кримінальних справах під час розгляду судами адміністративних справ.

Також у статті порушено питання щодо врахування судами матеріалів кримінальних проваджень в адміністративному судочинстві.

Автор на прикладі справ, у яких надавав адвокатські послуги підприємствам в адміністративних справах щодо оскарження податкових повідомлень-рішень, фіксує увагу на різночитанні положення, викладеного в частині 6 статті 78 Кодексу адміністративного судочинства України, яке зобов'язує враховувати вирок суду у кримінальному провадженні, ухвалу про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанову суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали чинності, адміністративним су-

© ПЛОТНІКОВА А.В. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін (Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди), адвокат

дом, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постанова суду.

Зазначається, що контролюючі органи використовують вироки та матеріали досудового розслідування (зокрема, протоколи допиту директора суб'єкта підприємницької діяльності) як доказову базу під час притягнення до фінансової відповідальності за порушення норм податкового законодавства.

Автор на прикладах з особистої практики доводить, що не завжди правильно тлумачиться судами положення Кодексу адміністративного судочинства України щодо врахування судами матеріалів кримінальних проваджень в адміністративному судочинстві.

У результаті дослідження автор доходить висновку, що вирок суду у кримінальній справі не має бути «вироком» для підприємства, яке веде законну господарську діяльність, посадовим особам якого невідомі справжні наміри й обставини вчинення правопорушень контрагентами.

Перспективи подальших розвідок у даному науковому напрямі автор убаचाє в більш уважному ставленні правозастосовника до питань щодо врахування судами матеріалів кримінальних проваджень в адміністративному судочинстві.

Ключові слова: вирок суду у кримінальному провадженні, фіктивне підприємництво, декриміналізація, адміністративне судочинство.

The article is devoted to the practical aspects of taking into account court decisions in criminal cases when considering administrative cases by courts.

Consideration of this issue is carried out from a practical point of view. Namely, it is clarified whether it is always expedient and necessary to take into account court decisions in criminal cases when considering administrative cases by courts.

The article touches upon the issue of taking into account the materials of criminal proceedings in administrative proceedings by courts.

On the example of cases in which the author provided legal services to enterprises in administrative cases to appeal tax notices-decisions, he fixes the attention on the misreading of the provisions which was set out in Part 6 of Article 78 of the Code of Administrative Procedure of Ukraine. It obliges to take into account the verdict of the court in criminal proceedings, the decision to close the criminal proceedings and release the person from criminal liability or the court decision in the case of an administrative offense that has entered into force, the administrative court considering the legal consequences of actions or omissions in regard to which a sentence, ruling or court ruling has been passed.

It is noted that the supervisory authorities use the verdicts and materials of the pre-trial investigation (in particular, the interrogation protocols of the director of the business entity) as the evidence in bringing to financial responsibility for violations of tax law.

The author proves that the courts do not always correctly interpret the provisions of the Code of Administrative Procedure of Ukraine regarding the consideration by courts of materials of criminal proceedings in administrative proceedings on the examples of personal practice.

As a result of the study, the author concludes that a court verdict in a criminal case should not be a "sentence" for an enterprise that conducts lawful economic activity and whose officials do not know the true intentions and circumstances of the offenses by the contractors.

Therefore, the author sees the prospects for further investigations in this scientific direction in the more attentive attitude of the law enforcer to the issues of taking into account by the courts the materials of criminal proceedings in administrative proceedings.

Key words: court verdict in criminal proceedings, fictitious entrepreneurship, decriminalization, administrative proceedings.

Вступ. Натепер наша держава переживає нелегкі часи. Потреби суспільства зростають, проте стан економіки не такий, як мав би бути.

Великі надії покладаються на розвиток реального сектора економіки, завдяки якому повнюється державний бюджет країни.

Кримінальні правопорушення, які вчиняються у сфері господарської діяльності, завдають значної шкоди економіці нашої держави, відсутність ефективної протидії зазначеним кримінальним правопорушенням руйнує авторитет судової системи і правоохоронної діяльності.

Під час розгляду адміністративних справ судами часто постає питання щодо необхідності, доцільності чи обов'язковості врахування відповідних судових рішень у кримінальних справах.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз основних тенденцій правозастосовчої практики щодо врахування судових рішень у кримінальних справах під час розгляду судами адміністративних справ, а також з'ясування необхідності й обов'язковості такого врахування в окремих випадках.

Результати дослідження. Відповідно до ч. 6 ст. 78 Кодексу адміністративного судочинства України вирок суду у кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постанова суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали чинності, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постанова суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи винині вони цією особою.

Водночас спостерігається неоднозначне застосування вказаного положення закону.

Також неоднозначно реагують суди на доведення позиції контролюючого органу, що будується, зокрема, на долучених до справи матеріалах кримінального провадження.

У справі, у якій автор представляла інтереси ТОВ «Х.», ТОВ «Х.» звернулось до суду з позовом, у якому просило скасувати податкові повідомлення-рішення Головного управління ДФС у Харківській області.

Рішенням Харківського окружного адміністративного суду від 28 вересня 2020 р. позовні вимоги задоволено.

У зазначеній справі висновки контролюючого органу були зроблені на підставі, зокрема, вироку суду щодо директора ТОВ «І.Т.», якого було притягнуто до кримінальної відповідальності за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 Кримінального кодексу (далі – КК) України (у 2017 р., за часів дії цієї норми).

З даного вироку вбачається, що судом було встановлено, що ОСОБА_2 усвідомлювала, що діяльність ТОВ «І.Т.» будуть здійснювати інші особи, реалізувала умисел на придбання суб'єкта підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності, ОСОБА_2 засвідчив своїм підписом протокол загальних зборів учасників ТОВ, Статут, а також довіреність на представництво інтересів товариства. Завірені таким чином установчі документи ТОВ «І.Т.» він надав невстановленій досудовим слідством особі з метою подальшого використання прикриття незаконної діяльності.

Згодом невстановлені досудовим розслідуванням особи використовували реквізити та банківський рахунок ТОВ «І.Т.» для відображення начебто наданих послуг підприємствам реального сектора економіки для прикриття незаконної діяльності [1].

Як встановлено рішенням Харківського окружного адміністративного суду від 28 вересня 2020 р. у справі № 520/9002/2020, сам факт наявності вироку, ухваленого на підставі угоди у кримінальному провадженні, не дає підстав для автоматичного висновку про нереальність господарських операцій, унаслідок чого є нагальна необхідність перевіряти доведеність кожного податкового правопорушення і здійснювати комплексне дослідження усіх складових частин господарських операцій з урахуванням обставин, установлених вироком, який набрав чинності, у період часу, за який такі обставини встановлені, а також конкретної особи та наслідків її дій [2].

Хочу звернути увагу на те, що у вказаному вироку особи, які безпосередньо начебто вчиняли фіктивну діяльність, не були встановлені слідством.

За скаргою Головного управління ДФС у Харківській області було відкрито апеляційне провадження.

В обґрунтування вимог апеляційної скарги відповідач зазначив, що надані позивачем документи не підтверджують реальність господарських операцій із контрагентами, господарські відносини створені без мети настання правових наслідків. Крім того, апелянт зазначав, що судом першої інстанції не враховано наявності кримінальних проваджень стосовно посадових осіб певних контрагентів позивача, вироку у кримінальній справі стосовно директора та засновника ТОВ «І. Т.», пояснень директора та засновника ТОВ «Д. Г.», у яких останній заперечив свою участь у діяльності ТОВ «Д. Г.» [3].

Як зазначив суд апеляційної інстанції, у процесі судового розгляду встановлено, що вироком Шевченківського районного суду м. Києва затверджено угоду про визнання винуватості, що укладена у кримінальному провадженні за підозрою ОСОБА_1 за ознаками вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 КК України, між прокурором ОСОБА_2 та підозрюваним ОСОБА_1, визнано винним ОСОБА_1 у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 Кримінального кодексу України.

Так, відповідно до зазначеного вироку, ОСОБА_1 у червні 2017 р. на прохання невідомою особою досудовим розслідуванням особи, без наміру в майбутньому провадити законну підприємницьку діяльність, отримав від невідомою особою досудовим розслідуванням особи протокол № 1 від 6 червня 2017 р. загальних зборів учасників ТОВ «І. Т.», Статут ТОВ «І. Т.», а також довіреність на представництво інтересів товариства, на підставі чого надалі, після реєстрації юридичної особи ТОВ «І. Т.» виступив засновником та директором ТОВ «І. Т.».

Стосунку до фінансово-господарської діяльності ТОВ «І. Т.» ОСОБА_1 не мав, підприємство зареєстрував на своє ім'я на прохання невідомою особою досудовим розслідуванням особи без мети здійснення господарської діяльності, реєстраційних документів ТОВ «І. Т.» не складав, лише підписував та передавав невідомою особою досудовим розслідуванням особам.

Судовим розглядом також встановлено, що первинні документи виписано від імені ТОВ «І. Т.» саме ОСОБА_1.

Відповідно до ч. 6 ст. 78 Кодексу адміністративного судочинства України, вирок суду у кримінальному провадженні, ухвала про закриття кримінального провадження і звільнення особи від кримінальної відповідальності або постановою суду у справі про адміністративне правопорушення, які набрали чинності, є обов'язковими для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, ухвала або постановою суду, лише в питанні, чи мали місце ці дії (бездіяльність) та чи вчинені вони цією особою.

На підставі викладеного колегія суддів доходить висновку, що статус фіктивного, нелегального підприємства несумісний із легальною підприємницькою діяльністю, а тому господарські операції з ТОВ «І. Т.» не можуть бути легалізовані навіть у разі формального підтвердження документами бухгалтерського обліку [3].

Думається, даний висновок колегії суду не є безспірним.

До декриміналізації ст. 205 КК України як теорією, так і практикою було визнано, що особи, які вчиняють фіктивне підприємництво, можуть або цілком відмовлятися від зазначеної в установчих документах діяльності, або вести її в мінімальному обсязі, що дозволяє вважати комерційну структуру такою, що насправді функціонує (наприклад, для того, щоб викликати до себе довіру з боку бізнесових партнерів).

У разі, коли ТОВ здійснює діяльність у якомусь хоча б мінімальному обсязі, наприклад, надає послуги чи продає продукцію, у контрагентів даного підприємства немає підстав сумніватися в реальності господарської діяльності ТОВ.

Звісно, за таких умов автоматично вважати наявність вироку на підставі угоди належним доказом нереальності господарської операції було б помилкою.

Водночас колегія суддів у своїй постанові зазначає, що підписані від імені посадових осіб фіктивного підприємства документи не можуть бути підставою для формування платниками податків своїх даних податкового обліку за наявності фактів, що ставлять під сумнів реальність надання послуг та поставки товарів; за відсутності інших достатніх та належних доказів, які б підтверджували реальне здійснення господарських операцій, на підставі яких задекларовано податковий кредит та валові витрати за спірними господарськими операціями, самі собою податкові накладні не підтверджують право платника на їх формування.

Отже, колегія суддів вказує, що в даному разі ТОВ «Х.» взяло на себе ризик негативних наслідків у вигляді неможливості застосування податкової вигоди на підставі документів від спірних контрагентів, що не відповідає вимогам чинного законодавства. Нездійснення заходів із перевірки правоздатності контрагента є ризиком самого платника, а тому саме на нього покладаються негативні наслідки неналежної організації своєї господарської діяльності, зокрема у вигляді непідтвердження права на формування в податковому обліку податкового кредиту [3].

Водночас хоча зазначити, що на момент укладання договорів між підприємством, інтереси якого ми представляли, і його контрагентами жодних сумнівів щодо правоздатності контрагентів не виникло і не було підстав для їх виникнення.

Тож «ризик негативних наслідків у вигляді неможливості застосування податкової вигоди на підставі документів від спірних контрагентів» є нічим іншим як ризиками будь-якої підприємницької діяльності.

У зв'язку із зазначеним суд апеляційної інстанції дійшов висновку, що господарські операції між позивачем та ТОВ «І. Т.» не підтверджують фактичний рух активів, у зв'язку із чим суд першої інстанції дійшов помилкового висновку про неправомірність податкового повідомлення-рішення Головного управління ДФС у Харківській області в частині збільшення суми грошового зобов'язання за платежем податку на додану вартість за наслідками господарських операцій із вказаним контрагентом [3].

Окремо хочу підкреслити той факт, що вирок, який в даному разі суд апеляційної інстанції вважає за необхідне взяти до уваги на виконання положень ч. 6 ст. 78 Кодексу адміністративного судочинства України, було ухвалено на підставі угоди про визнання винуватості.

Так, у вказаному вирокі зазначено, що ОСОБА_2 своїми умисними діями, які виразилися в пособництві фіктивному підприємству, тобто сприянні у придбанні суб'єкта підприємницької діяльності з метою прикриття незаконної діяльності шляхом надання засобів та усунення перешкод, учинив кримінальне правопорушення, передбачене ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 КК України [1].

Вказане означає, що підозрюваний беззастережно визнав свою винуватість у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 5 ст. 27, ч. 1 ст. 205 КК України, а також узгодив призначення покарання.

Ухвалення рішення про укладення угоди про визнання винуватості для підозрюваного часто продиктовано бажанням спростити процедуру притягнення до кримінальної відповідальності із задалегідь обумовленим (зазвичай несуворим) покаранням, оскільки за наявності обвинувального ухилу суду часто марно сподіватися на інший результат, ніж ухвалення обвинувального вироку.

А оскільки дана угода затверджується, відповідно і не встановлюються конкретні обставини, які мають значення, зокрема, для розгляду адміністративної справи.

Оскільки на виконання положень ч. 6 ст. 78 Кодексу адміністративного судочинства України вирок суду є обов'язковим для адміністративного суду, що розглядає справу про правові наслідки дій чи бездіяльності особи, стосовно якої ухвалений вирок, лише в питанні, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою.

Отже, суд мав би взяти до уваги **лише той факт**, що особа визнала себе винною у вчиненні пособництва фіктивному підприємству, а не витлумачити цей факт таким чином, що взагалі зазначене підприємство не вело господарської діяльності.

Думається, що в разі наявності сумнівів щодо справжності підписів, виконаних від імені директора підприємства, доцільно було б встановлювати це відповідними процесуальними засобами, зокрема почеркознавчими експертизами, встановленням кола осіб, які вчиняли дії від імені директора підприємства, якщо вже йдеться про обов'язковість даного судового рішення для розгляду адміністративної справи про скасування податкових повідомлень-рішень, де підставою для формування податкового кредиту виступали, зокрема, документи, підписані директором ТОВ.

Цікаво, що в даній справі, незважаючи на наявність вказаного вироку за ст. 205 КК України, рішення Харківського окружного адміністративного суду було змінено в частині підстав та мотивів ухвалення рішення, в іншій частині було залишено без змін.

Висновки. За таких обставин вважаємо, що вирок суду у кримінальній справі не є «вироком» для підприємства, яке веде законну господарську діяльність, посадовим особам якого невідомі справжні наміри й обставини вчинення правопорушень контрагентами.

Список використаних джерел:

1. Вирок Шевченківського районного суду м. Києва від 31 травня 2018 р. Справа № 761/11940/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74682122>.
2. Рішення Харківського окружного адміністративного суду від 28 вересня 2020 р. у справі № 520/9002/2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91811430>.
3. Постанова Другого апеляційного адміністративного суду від 12 лютого 2021 р. Справа № 520/9002/2020. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94838997>.